

नेपाल राष्ट्र बैंक
राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन विभाग
बिक्री एजेन्टसम्बन्धी कार्यविधि, २०७६

प्रस्तावना

नेपाल राष्ट्र बैंक, राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन विभागले प्रचलित कानूनको अधीनमा रही नेपाल सरकारको तर्फबाट वैदेशिक रोजगार बचतपत्र निष्काशन गर्दै आएको छ । रोजगारीका लागि मुलुकबाहिर गएका, विदेशमा रोजगारी गरी फर्केका, स्वदेशस्थित गैर-सरकारी संस्थामा विदेशी मुद्रा आर्जन गर्ने गरी कार्यरत नेपाली नागरिकहरु तथा विदेशमा बसोबास गर्ने गैर-आवासीय नेपालीहरुले आर्जन गरेको विदेशी मुद्रालाई वैधानिक माध्यमबाट स्वदेशमा भित्र्याई देश विकासमा पूँजी परिचालन गर्न वैदेशिक रोजगार बचतपत्रमा लगानी प्रोत्साहन गर्ने नीति रहेको छ । यस कार्यलाई सहज तथा व्यवस्थित गर्न वैदेशिक रोजगार बचतपत्रसम्बन्धी कार्यविधि (संशोधन सहित), २०६९ मा व्यवस्था भएअनुसार वैदेशिक रोजगार बचतपत्र बिक्री गर्न बिक्री एजेन्टको इजाजतपत्र तथा शर्तहरुका सम्बन्धमा “बिक्री एजेन्टसम्बन्धी कार्यविधि, २०७६” बनाई जारी गरिएको छ । नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ११० को उपदफा (३) बमोजिम नेपाल राष्ट्र बैंकका गभर्नरबाट देहायबमोजिम बिक्री एजेन्टको इजाजतपत्र तथा शर्तहरुका सम्बन्धमा “बिक्री एजेन्टसम्बन्धी कार्यविधि, २०७६” बनाई जारी गरिएको छ ।

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

- १.१ यो कार्यविधिको नाम “बिक्री एजेन्टसम्बन्धी कार्यविधि, २०७६” रहेको छ ।
- १.२ यो कार्यविधि नेपाल राष्ट्र बैंकको गभर्नरबाट स्वीकृत भएको मितिदेखि लागू हुनेछ ।

२. परिभाषा

विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा :

- २.१ “बैंक” भन्नाले नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ३ बमोजिम स्थापना भएको नेपाल राष्ट्र बैंक सम्झनु पर्छ ।
- २.२ “विभाग” भन्नाले नेपाल राष्ट्र बैंक, राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन विभाग सम्झनु पर्छ ।
- २.३ “बचतपत्र” भन्नाले नेपाल सरकारको आन्तरिक ऋण उठाउने प्रयोजनार्थ यस विभागबाट निष्काशन हुने वैदेशिक रोजगार बचतपत्र सम्झनु पर्छ ।
- २.४ “बिक्री एजेन्ट” भन्नाले वैदेशिक रोजगार बचतपत्रसम्बन्धी कार्यविधि (संशोधन सहित), २०६९ को बुँदा नं.१२ मा उल्लेखित बिक्री एजेन्टको कार्यहरु गर्ने गरी विभागबाट वैदेशिक रोजगार बचतपत्रको प्राथमिक निष्काशनको बिक्री वितरणमा संलग्न इजाजतपत्र प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्था, रेमिट्रान्स कम्पनी तथा मनि ट्रान्सफर कम्पनी सम्झनु पर्छ ।

३. उद्देश्य

विदेशमा आर्जित मुद्रालाई वैधानिक माध्यमबाट स्वदेशमा भित्र्याउन वैदेशिक रोजगार बचतपत्रको कारोबारलाई व्यापक र व्यवस्थित गर्ने, वैदेशिक रोजगार बचतपत्रको बजार प्रवर्द्धन गर्ने एवम् वैदेशिक रोजगारको प्राथमिक कारोबारलाई सरल, सहज र पारदर्शी बनाउने रहेको छ ।

४. बिक्री एजेन्टको इजाजतपत्र सम्बन्धी व्यवस्था

- ४.१ यस विभागबाट बैंकको वेभसाईट तथा राष्ट्रिय स्तरको दैनिक पत्रिकामार्फत सूचना प्रकाशित गरी बिक्री एजेन्टको कार्य गर्ने पुरानो इजाजतपत्र नवीकरण तथा नयाँ इजाजतपत्रका लागि आवेदन आह्वान गरिनेछ । बैदेशिक रोजगार बचतपत्रको प्राथमिक कारोबार गर्नको लागि विभागबाट बिक्री एजेन्टको इजाजतपत्र लिनुपर्ने छ ।
- ४.२ बिक्री एजेन्टको इजाजतपत्र प्राप्त गर्नको लागि देहायबमोजिम योग्यता पुगेको हुनुपर्नेछ :
- (क) यस बैंकको विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागबाट विप्रेषणसम्बन्धी कार्यको लागि वहाल रहेको इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्था, रेमिट्यान्स कम्पनी तथा मनि ट्रान्सफर कम्पनी हुनु पर्नेछ ।
- (ख) यस बैंकबाट जारी हुने नीति, नियम तथा शर्तहरु पालना गरेको हुनु पर्नेछ ।
- ४.३ यस बैंकको विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागबाट विप्रेषण कार्यको लागि इजाजतपत्र प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्था, रेमिट्यान्स कम्पनी तथा मनि ट्रान्सफर कम्पनीले बिक्री एजेन्टको नयाँ इजाजतपत्र लिन चाहेमा देहायबमोजिमका कागजातहरु संलग्न गरी जुनसुकै समयमा विभागमा रीतपूर्वक आवेदन पेश गर्न सक्ने छन् :
- (क) यस बैंकको विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागबाट विप्रेषण कारोबार गर्न प्रदान गरिएको इजाजतपत्रको प्रतिलिपि ।
- (ख) इजाजतपत्र लिनका लागि आवश्यक दस्तुर वापतको रकम बुझाएको भौचरको सक्कल प्रति ।
- (ग) विदेशी कम्पनी तथा देशसँग भएको रेमिट्यान्स कारोबारसम्बन्धी सम्झौता पत्रको प्रतिलिपि ।
- (घ) विभागले माग गरेको अन्य कागजातहरु ।
- ४.४ बिक्री एजेन्टले आफ्नो इजाजतपत्रको वहाल अवधि समाप्त हुनु अगावै नवीकरणको लागि देहायबमोजिमका कागजातहरु संलग्न गरी यस विभागमा आवेदन दिनुपर्ने छ :
- (क) साविकको इजाजतपत्रको सक्कल प्रति ।
- (ख) यस बैंकको विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागबाट विप्रेषण कारोबार गर्न प्रदान गरिएको वहाल अवधि रहेको इजाजतपत्रको प्रतिलिपि ।
- (ग) तर, यस विभागबाट जारी भएको बिक्री एजेन्टको सक्कल इजाजतपत्र हराएर, भुत्रो भई नाशिएर वा च्यातिएको कारणले नवीकरणको समयमा बिक्री एजेन्टले इजाजतपत्रको सक्कल प्रति बुझाउन असमर्थ भएमा दफा ४.५ को (ग) बमोजिमको प्रक्रिया पूरा गरी निवेदन पेश गर्नुपर्ने छ ।
- (घ) इजाजतपत्र नवीकरण दस्तुर वापतको रकम बुझाएको भौचरको सक्कल प्रति ।
- (ड) विदेशी कम्पनी तथा देशसँग भएको रेमिट्यान्स कारोबारसम्बन्धी सम्झौता पत्रको प्रतिलिपि ।
- ४.५ बिक्री एजेन्टको नयाँ इजाजतपत्र लिन, पुरानो इजाजतपत्र नवीकरण गर्न तथा इजाजतपत्रको प्रतिलिपि लिनको लागि आवेदनसाथ देहायबमोजिमको दस्तुर यस बैंकको बैंकिङ कार्यालयस्थित नाफा नोक्सान आम्दानी हिसाब फुट्कर (१२०००००-०३०-०९२-५२४) मा जम्मा गरी सोको सक्कल भौचर पेश गर्नुपर्नेछ :

- (क) विक्री एजेन्टको नयाँ इजाजतपत्र लिन रु.५,०००/- (अक्षरेपी पाँच हजार रुपैयाँ मात्र) वा पुरानो इजाजतपत्र नवीकरणको लागि रु.२,५००/- (अक्षरेपी दुई हजार पाँच सय रुपैयाँ मात्र)। तोकिएको समयभित्र नवीकरणको लागि आवेदन पेश नगर्ने विक्री एजेन्टले तोकिएको समय पश्चात् ३० दिन भित्र आवेदन दिएमा रु.२,०००/- (अक्षरेपी दुई हजार रुपैयाँ मात्र) थप दस्तुर लाग्नेछ ।
- (ख) यस विभागबाट जारी गरेको विक्री एजेन्टको सक्कल इजाजतपत्र हराएर, भुत्रो भई नाशिएर वा च्यातिएर प्रतिलिपि माग भई आएमा नवीकरणवापत् लाग्ने दस्तुरको आधा रकम ।
- (ग) यस विभागबाट जारी गरेको विक्री एजेन्टको सक्कल इजाजतपत्र हराएर, भुत्रो भई नाशिएर वा च्यातिएर नवीकरणको समयमा विक्री एजेन्टको इजाजतपत्रको सक्कलवाहेक अन्य तोकिएबमोजिम कागजात पेश गरी विक्री एजेन्टको इजाजतपत्र नवीकरणको लागि निवेदन पेश गरेमा नवीकरण दस्तुर तथा नवीकरणमा लाग्ने दस्तुरको थप आधा रकम ।
- ४.६ दफा ४ को उपदफा ४.२, ४.३ र ४.४ मा उल्लेखित कागजातहरु संलग्न गरी रीतपूर्वकको आवेदन विभागमा पेश हुन आएमा प्राप्त आवेदनउपर छानवीन गरी योग्य देखिएमा खुला बजार सञ्चालन समितिको निर्णयानुसार विभागले ३ वर्षको लागि विक्री एजेन्टको नयाँ इजाजतपत्र प्रदान गर्ने तथा पुरानो इजाजतपत्र नवीकरण गर्न सकिने छ ।
- ४.७ इजाजतपत्रप्राप्त विक्री एजेन्टले यस बैंकले जारी गरेका नियम तथा शर्तहरु पालना नगरेमा, इजाजतपत्रको वहाल अवधिभर बैंकको कारवाहीमा परेमा तथा इजाजतपत्रको वहाल अवधि समाप्त हुनु अगावै इजाजतपत्र नवीकरणको लागि आवेदन पेश नगरेको खण्डमा उक्त विक्री एजेन्टको इजाजतपत्र कुनै पनि समयमा निलम्बन वा रद्द गर्न सकिने छ ।
- ४.८ इजाजतपत्र वहाल नभएका वा रद्द भएका वा निलम्बनमा परेका विक्री एजेन्टले विक्री एजेन्टको हैसियतले कुनै पनि कारोबार गर्न पाउने छैन ।
- ४.९ विक्री एजेन्टको इजाजतपत्रसम्बन्धी सम्पूर्ण अधिकार बैंकमा निहित हुनेछ ।
५. विक्री एजेन्टको लागि तोकिएका शर्तहरु
- ५.१ वैदेशिक रोजगार बचतपत्र विक्री गर्दा विक्री एजेन्टले “वैदेशिक रोजगार बचतपत्रसम्बन्धी कार्यविधि (संशोधन सहित), २०६९” को अधीनमा रही विक्री गर्नु पर्नेछ ।
- ५.२ विक्री भएको वैदेशिक रोजगार बचतपत्रको विवरण दैनिक रूपमा अनुसूची ३ मा तोकिएको ढाँचामा पेश गर्नुपर्नेछ ।
- ५.३ विप्रेषण कार्य गर्ने रेमिट्यान्स कम्पनीको इजाजतपत्र म्याद समाप्त भएमा यस बैंकको विदेशी विनियम व्यवस्थापन विभागबाट नवीकरण भएको मितिले ३ दिन भित्र सोको प्रतिलिपि यस विभागमा पेश गर्नु पर्दछ । तोकिएको समयमा उक्त प्रतिलिपि पेश गर्न नसकेमा सो अवधिका लागि विक्री एजेन्टको इजाजतपत्र स्थगित गरिनेछ ।
- ५.४ बचतपत्र खरिद विक्री गर्ने सम्बन्धमा ग्राहक र विक्री एजेन्टको बीचमा कुनै विवाद उठेमा सो विवाद उपर यस बैंकबाट गरिएको निर्णय दुवै पक्षले बाध्यात्मक रूपमा पालना गर्नुपर्ने छ ।
- ५.५ विक्री एजेन्टले पालना गर्नु पर्ने उपरोक्त शर्तहरुमा नेपाल राष्ट्र बैंकले समय/समयमा थपघट गर्न सक्नेछ । यसरी थपघट गरिएका शर्तहरु विक्री एजेन्टले अनिवार्य रूपले पालना गर्नुपर्नेछ ।

६. निष्काशन प्रक्रिया

- ६.१ यस विभागबाट निश्चित अवधि तोकी विक्री खुला, विक्री बन्द र निष्काशन गरिएको वैदेशिक रोजगार बचतपत्रको विक्री तथा वितरण इजाजतपत्र प्राप्त विक्री एजेन्टमार्फत मात्र हुनेछ । बचतपत्रको निष्काशन, खुला र बन्दसम्बन्धी जानकारी राष्ट्रिय स्तरको दैनिक पत्रिका तथा यस बैंकको वेभसाइटमा प्रकाशित गरिनेछ ।
- ६.२ विक्री एजेन्टले वैदेशिक रोजगारी बचतपत्रको खरिदकर्तालाई घटीमा १० हजार रुपैयाँ र बढीमा कुल आङ्गान रकमको सीमामा नबढाई १० हजार रुपैयाँले भाग गर्दा निःशेष भाग जाने अंकमा वैदेशिक रोजगार बचतपत्र विक्री गर्न सक्नेछन् । आङ्गान रकमभन्दा कम वा बराबर विक्री भएमा माग अनुसार र आङ्गान रकमभन्दा बढी रकमको लागि विक्री भएमा सोको बाँडफाँट खुला बजार सञ्चालन समितिको निर्णयानुसार गरिनेछ ।

७. विक्री एजेन्टले प्राथमिक कारोबारमा गर्नुपर्ने कार्यहरु

- ७.१ वैदेशिक रोजगार बचतपत्रको आवेदन फारम खरिदकर्तालाई मागअनुसार उपलब्ध गराउनु पर्नेछ । उक्त आवेदन फारमको नमूना नेपाल राष्ट्र बैंकको वेभसाइटमा उपलब्ध हुनेछ ।
- ७.२ निष्काशनको समयमा तोकिएको समयावधिभित्र सूचनामा तोकिएबमोजिमका योग्य व्यक्तिहरुलाई “वैदेशिक रोजगार बचतपत्रसम्बन्धी कार्यविधि (संशोधन सहित), २०६९” को अधीनमा रही बचतपत्र विक्री गर्नुपर्नेछ ।
- ७.३ बचतपत्र खरिदकर्ताबाट प्राप्त रकम र आवेदन फारम बुझिलाई रकम बुझेको रसिद खरिदकर्तालाई उपलब्ध गराउने र खरिदकर्ताको विवरण अनुसूची ३ मा तोकिएबमोजिम सोही दिन कार्यालय समयभित्र यस विभागमा पठाउनु पर्नेछ । साथै, विवरणसाथ सक्कल आवेदन फारम पनि सुरक्षित तवरले विभागमा पठाउनु पर्नेछ ।
- ७.४ प्राथमिक निष्काशनमा विक्री एजेन्टले खरिदकर्ताहरुबाट संकलित कुल दश लाख रुपैयाँ बरावरको बचतपत्र विक्री भएपछि मात्र एकमुष्टि रूपमा बैंकको सम्बन्धित बचतपत्र खातामा जम्मा हुने गरी रकम रकमान्तर गर्नु पर्नेछ । यद्यपि, संकलन गरेको रकमसहितको विवरण भने सोही दिन अनिवार्य रूपमा यस विभागमा पठाउनु पर्नेछ । त्यसैगरी, बचतपत्र विक्री अवधि समाप्त भएपछि सो अवधिसम्ममा संकलन भई पठाउन बाँकी रहेको सम्पूर्ण रकम विक्री अवधि समाप्त भएको दिनको भोलिपल्ट (सार्वजनिक विदा परेमा कार्यालय खुलेको दिन) अनिवार्य रूपमा बैकमा रकमान्तर गर्नुपर्ने छ । यस बैंकले उक्त विक्री एजेन्टको खाता खर्च गरी सम्बन्धित ऋणपत्र आवेदन खातामा जम्मा गर्नुपर्ने छ । ऋणपत्र खरिद गर्ने फारमको तोकिएको महलमा विक्री एजेन्टको छाप र आधिकारिक दस्तखत अनिवार्य हुनुपर्नेछ ।
- ७.५ बचतपत्र खरिदकर्ताको नाममा तयार भएका प्रमाणपत्र र खण्डित अवधिको ब्याज रकम यस विभागबाट बुझिलाई सम्बन्धित खरिदकर्तालाई हस्तान्तरण गर्नुपर्नेछ ।

८. निरीक्षण तथा अनुशिष्ठणसम्बन्धी व्यवस्था

- ८.१ विभागबाट आवश्यकता अनुसार समय/समयमा विक्री एजेन्टलाई वैदेशिक रोजगार बचतपत्रका सम्बन्धमा अनुशिष्ठण प्रदान गरिनेछ ।
- ८.२ यस बैंकबाट जारी विभिन्न ऐन, नियम, निर्देशन, कार्यविधि एवम् शर्तहरु विक्री एजेन्टले पालना गरे/नगरेको सम्बन्धमा विभागबाट आवश्यकतानुसार समय/समयमा निरीक्षण गरिनेछ ।

९. व्याख्या गर्ने अधिकार

यस कार्यविधिमा कुनै अस्पष्टता भएमा सोको व्याख्या गर्ने अधिकार यस बैंकमा निहित रहने छ ।

वैदेशिक रोजगार बचतपत्र बिक्री रकमको विवरण

बिक्री एजेन्टको नाम : ..... ठेगाना : .....

सम्पर्क व्यक्तिको नाम तथा फोन नं. : ..... कारोबार मिति : .....

क्र.सं.	आवेदनकर्ताको नाम	ठेगाना	पोर्टफोलियो नं.	नागरिकता नं.	जारी भएको जिल्ला	खरिदकर्ताको फोन नम्बर	खरिद रकम रु.	माग भएको प्रमाणपत्र थान
कुल रकम रु.:								

मार्थि उल्लेखित वैदेशिक रोजगार बचतपत्र खरिदकर्ताहरुबाट आजका मितिमा प्राप्त कुल रकम रु..... (अक्षरेपि रु .....
मात्र) त्यस वैकस्थित हाम्रो खाता नं. XXXXXXXX/०४१-०००-५२४ मा खर्च गरी आवश्यक हिसाब मिलान गर्नुहुन अनुरोध छ।

अधिकृत

कार्यालय प्रमुख

कार्यालयको छाप

नोट :

१. उक्त फारम भर्दा अक्षर *Preeti* फण्टमा र अंक *Fontasi Himali* फण्टमा टाईप गर्नु पर्नेछ।
२. नेपाल राष्ट्र बैंकका काठमाण्डौं उपत्यका बाहिरका कार्यालयहरूले नागरिक बचतपत्र खरिद वापतको रकम सिधै नागरिक बचतपत्र आवेदन खातामा जम्मा गर्नुपर्ने भएकोले उपरोक्त बमोजिम खाता नम्बर उल्लेख गर्नु पर्दैन।